

OPINIA

Koalicji Klimatycznej oraz HEAL Polska na temat projektu Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025

Koalicja Klimatyczna i HEAL Polska z zadowoleniem przyjęły przygotowanie projektu Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021 - 2025. Nasze organizacje w pełni utożsamiają się i popierają cel strategiczny dokumentu, jakim jest zwiększenie liczby lat przeżytych przez Polki i Polaków w dobrym zdrowiu oraz zmniejszenie nierówności w zdrowiu i dostępie do służby zdrowia.

Za właściwe uznajemy wskazanie w Narodowym Programie Zdrowia (NPZ) na tak istotne elementy odnoszące się do ważnych obszarów zdrowia publicznego, jakimi są m.in: otyłość, nadwaga, zdrowie psychiczne, uzależnienia oraz zdrowie osób starszych. Z uznaniem przyjęliśmy także wprowadzenie w dokumencie celu operacyjnego nr 4, który dotyczy m.in. zdrowia środowiskowego.

Niemniej jednak, szczegółowa analiza NPZ wskazuje, że w stosunku do istotności zagrożeń środowiskowych, głównie konsekwencji zmiany klimatu i zanieczyszczeń powietrza, zbyt mało uwagi poświęcono tym zagadnieniom - zarówno w zakresie edukacji, profilaktyki, jak i adaptacji do istniejących już zagrożeń. Jest to istotne nie tylko ze względu na to, jak wielkie zagrożenie dla zdrowia publicznego powoduje niewłaściwe zarządzanie tymi czynnikami, ale także w świetle ostatnich badań, które wskazują na wysoką korelację złego stanu środowiska z zagrożeniem powodowanym przez koronawirus wywołujący COVID-19:

- badania wykonane w Holandii wskazują, że wzrost stężenia pyłu zawieszonego PM_{2,5} w powietrzu o 1 µg/m³ powoduje wzrost zachorowań na COVID-19 o ponad 9,4 razy, 3-krotny wzrost hospitalizacji spowodowanych tą chorobą oraz wzrost śmiertelności nią wywołanych o 2,3 razy¹;

¹ Cole M.A., Ozgen C., Strobl E., 2020: Air Pollution Exposure and Covid-19 in Dutch Municipalities. Environmental and Resource Economics 76: 581 - 610

- analizy przeprowadzone w 66 regionach administracyjnych Włoch, Hiszpanii, Francji i Niemiec wykazały, że aż 78% zachorowań na COVID-19 wystąpiło w 5 regionach charakteryzujących się najwyższymi stężeniami dwutlenku azotu w powietrzu²;
- badania przeprowadzone w 120 miastach Chin wykazały wysoką korelację pomiędzy liczbą zachorowań na COVID-19, a zanieczyszczeniem powietrza pyłami zawieszonymi (PM2,5 i PM10), dwutlenkiem azotu oraz ozonem³.

To tylko wybrane wyniki badań naukowych wykonanych w ostatnich miesiącach w wielu krajach Europy i świata. Wskazują one jednoznacznie na bardzo silny wpływ zanieczyszczenia środowiska na zdrowie publiczne. Dane te pokazują, że bez uwzględnienia tego czynnika, bez powstrzymania zmiany klimatu, nie będzie możliwe osiągnięcie strategicznego celu NPZ, jakim jest zwiększenie liczby lat przeżytych przez Polki i Polaków w dobrym zdrowiu.

W naszym przekonaniu podstawowymi brakami i niedostatkami projektu Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025 są m.in.:

- połączenie zagadnień zdrowia środowiskowego oraz chorób zakaźnych w ramach jednego celu operacyjnego;
- niemal całkowite utożsamienie zdrowia środowiskowego ze środowiskiem pracy, przy pominięciu zagadnień wpływu zanieczyszczenia powietrza, wody czy skutków zmiany klimatu;
- brak poświęcenia wystarczającej uwagi zdrowiu dzieci w kontekście ich wzrostu i rozwoju w niesprzyjających warunkach środowiskowych m.in.: wpływu zanieczyszczenia powietrza na rozwój płodowy dzieci, przedwczesne porody i zdrowie noworodków⁴ oraz zagrożeń dla ich zdrowia powodowanych przez skutki zmiany klimatu⁵;

² Ogen_Y., 2020: Assessing nitrogen dioxide (NO₂) levels as a contributing factor to coronavirus (COVID-19) fatality. Science of the Total Environment 726

³ Zhu_Y., Xie J., Huang F, Cao L., 2020: Association between short-term exposure to air pollution and COVID-19 infection: Evidence from China. Science of The Total Environment 727

⁴ http://www.epi.wl.cm.uj.edu.pl/nauka/badania/srodowisko_dzieci

⁵ <https://www.lancetcountdown.org/>

- pominięcie wpływu złej jakości powietrza atmosferycznego w Polsce na stan zdrowia oraz na niemal 50 tysięcy przedwczesnych zgonów w naszym kraju⁶;
- pominięcie wpływu skutków zmiany klimatu na zdrowie Polek i Polaków oraz na jakość życia w naszym kraju – na co zwracają coraz częściej uwagę polscy lekarze i lekarki⁷;
- pominięcie wpływu skutków zmiany klimatu i zanieczyszczenia powietrza na zdrowie psychiczne, zdrowie osób starszych, kwestie bezpieczeństwa żywnościowego czy otyłość⁸.

Biorąc pod uwagę powyższe dane uważamy, że sposób podejścia do priorytetów i celów uwzględnionych w ramach celu 4 „Działania edukacyjne dotyczące wpływu środowiska życia na zdrowie” jest niewłaściwy, nie odpowiada wadze problemu, jakim jest wpływ jakości środowiska i skutków zmiany klimatu na zdrowie, a przez to nie gwarantuje realizacji celu strategicznego NPZ. W opinii członków organizacji podpisanych pod niniejszą opinią niezbędna jest korekta treści NPZ i jednoznaczne wskazanie w dokumencie, że władza publiczna w Polsce podejmować będzie w latach 2021-2025 działania mające na celu ograniczenie negatywnego wpływu degradacji środowiska oraz zmiany klimatu na zdrowie Polek i Polaków. W tym zakresie rekomendujemy wprowadzenie następujących zmian w projekcie NPZ:

- obecna pandemia COVID-19 wskazuje, że łączenie w jednym celu operacyjnym zagadnień zdrowia środowiskowego i chorób zakaźnych nie jest właściwe oraz prowadzi do marginalizacji znaczenia czynników środowiskowych dla jakości zdrowia Polek i Polaków. Dlatego rekomendujemy wyłączenie kwestii zdrowia środowiskowego i wpływu degradacji środowiska przyrodniczego oraz zmiany klimatu jako osobnego celu operacyjnego;
- czynniki środowiskowe nie powinny być zawężane wyłącznie do jakości środowiska pracy, jak bowiem wskazują podane powyżej przykłady jakość środowiska życia (jakość powietrza atmosferycznego, jakość wody pitnej, skutki zmiany klimatu) w wielu przypadkach wywiera dominujący wpływ na stan zdrowia i długość życia Polek i Polaków. Dlatego też w ramach celu operacyjnego kwestie te powinny zostać znacznie szerzej uwzględnione;

⁶ EEA, 2020: Air quality in Europe 2019. European Environment Agency. Copenhagen

⁷ <https://bit.ly/2XXldyT> oraz www.lekarzedlaklimatu.pl

⁸ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6862654/>

- nie podważając potrzeby wspierania badań naukowych w zakresie wpływu jakości środowiska życia na stan zdrowia uznajemy za priorytetowe działania edukacyjne podnoszące świadomość na temat zagrożeń zdrowia ze strony czynników środowiskowych w różnych grupach docelowych (w tym najbardziej narażonych: dzieci, osób starszych, kobiet w ciąży). Rekomendujemy, aby działania w tym zakresie kierowane były także do przedstawicieli sektora zdrowia;
- ze względu na ryzyko wystąpienia w Polsce dotąd nieobecnych w naszym kraju i na kontynencie europejskim chorób zakaźnych i tropikalnych, których wystąpienie może być spowodowane przez skutki zmiany klimatu niezbędne jest zapewnienie monitorowania tych zagrożeń, a także wprowadzenie programów przygotowujących polskich lekarzy do diagnostyki i leczenia tych chorób. Rekomendujemy wprowadzenie takich zmian w projekcie NPZ;
- osoby starsze są jedną z grup szczególnie narażonych na wpływ skutków zmiany klimatu na ich zdrowie. Dlatego rekomendujemy wprowadzenie odpowiednich zapisów dotyczących tego zagadnienia w ramach celu operacyjnego nr 5;
- skuteczne zarządzanie czynnikami środowiskowymi i klimatycznymi, mającymi istotny wpływ na zdrowie będzie możliwe tylko w przypadku ścisłej współpracy pomiędzy resortami zdrowia a klimatu i środowiska. Zakres takiej współpracy powinien być wskazany w projekcie NPZ;
- rekomendujemy, aby w ramach działań wspierających zapewnić przygotowanie raportów dotyczących skutków zdrowotnych kryzysu klimatycznego i sposobów zapobiegania negatywnego wpływu skutków tego procesu na zdrowie Polek i Polaków oraz niezbędnych środków przygotowujących polski sektor opieki zdrowotnej do skutków zmiany klimatu;
- Koalicja Klimatyczna i HEAL Polska rekomendują także, aby wysokość środków przeznaczonych na zapobieganie negatywnemu oddziaływaniu zanieczyszczenia środowiska i skutków zmiany klimatu na zdrowie Polek i Polaków była na podobnym poziomie jak w przypadku celów operacyjnych 2 i 3.

Stworzenie efektywnego systemu opieki zdrowotnej i wspieranie działań zapewniających dobry stan zdrowia jest jednym z najważniejszych zadań władzy publicznej. Wierzymy, że jest to możliwe także w naszym kraju. Do zrealizowania tych założeń konieczne jest jednak między innymi szerokie uwzględnianie czynników środowiskowych i skutków zmiany klimatu w Narodowym Programie Zdrowia jako istotnych stresorów wpływających na jakość życia i zdrowia obywateli. Wzywając polski rząd do potraktowania tych zagadnień w sposób właściwy, organizacje podpisane pod niniejszą opinią deklarują gotowość współpracy z Ministerstwem Zdrowia oraz innymi instytucjami państwowymi w tym zakresie.

W imieniu Koalicji Klimatycznej

Dr hab. Zbigniew M. Karaczun

W imieniu HEAL Polska

Weronika Michalak

Koalicja Klimatyczna jest porozumieniem 27 organizacji pozarządowych. Jej misją jest wspólne działanie w celu zapobiegania wywołanym przez człowieka zmianom klimatu dla dobra ludzi i środowiska. Więcej informacji o Koalicji na stronie www.koalicjaklimatyczna.org

Fundacja Aeris Futuro, Stowarzyszenie BoMiasto, CIWF Polska, Fundacja ClientEarth Prawnicy dla Ziemi, Dolnośląski Klub Ekologiczny, Fundacja Efektywnego Wykorzystania Energii, Fundacja Ekologiczna Arka, Fundacja Ekologiczna Zielona Akcja, Fundacja EkoRozwoju FER, Fundacja GAP Polska, Fundacja Greenpeace Polska, Fundacja Na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju, Instytut na rzecz Ekorozwoju, Klub Gaja, Liga Ochrony Przyrody, Fundacja Otwarty Plan, Polski Klub Ekologiczny Koło Tychy, Polski Klub Ekologiczny Okręg Mazowiecki, Polski Klub Ekologiczny Okręg Pomorski, Pracownia na rzecz Wszystkich Istot, ProVeg Polska, Stowarzyszenie Ekologiczne Eko-Unia, Stowarzyszenie Ekologiczno-Kulturalne „Wspólna Ziemia”, Społeczny Instytut Ekologiczny, WWF Polska, Zielone Mazowsze, Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć.

Sekretariat Koalicji Klimatycznej:
Polski Klub Ekologiczny Okręg Mazowiecki
ul. Mazowiecka 11/16
00-052 Warszawa

tel./fax: +48 22 827 33 70
e-mail: pkeom.org@gmail.com

www.koalicjaklimatyczna.org